Рецензенттің жазбаша пікірі

р/н №	Критерийлер	Критерийлерге сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірін атап өту қажет)	Ресми рецензент ұстанымының негізделуі
1	Диссертация тақырыбының (бекітілген күнге) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) Диссертация мемлекеттік бюджеттен қаржыландырылатын жоба немесе мақсатты бағдарлама шеңберінде орындалған (жобаның немесе Бағдарламаның атауы мен нөмірін көрсету); 2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама шеңберінде орындалған (бағдарламаның атауы көрсетілсін); **3) Диссертация Қазақстан Республикасы Үкіметінің жанындағы Жоғарғы ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылымды дамытудың басым бағытына сәйкес келеді (бағытты көрсету).**	Диссертация Қазақстан Республикасы Үкіметінің жанындағы Жоғарғы ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылымды дамытудың басым бағытына сәйкес келеді (бағытты көрсету).
2	Ғылым үшін маңызы	Жұмыс келесі айтарлықтай үлес **қосады**/қоспайды және оның маңыздылығы және оның маңыздылығы **жақсы ашылған**/ашылмаған.	Алғашқы рет постковидтық синдроммен ауыратын науқастардың неврологиялық жағдайына және жүйке жүйесінің когнитивтік қызметі ағзаның ксенобиотикке сезімталдығына байланысты әр түрлі деңгейде өзгереді. Дәстүрлі және құнарланған гирудотерапияның әсері ағзаның сезімталдығына байланысты орын алды. (Фармация Казахстана.-2021.), (Archives of Clinical Infectious Diseases.– 2023.) Біріншілер қатарында, кешенді жағдайында, бір кезеңде ПКС пациентердің ксенобиотикке сезімталдығына байланысты қан тромбоциттерінің агрегациялық қасиеттеріне және липидтердің еркін радикалды тотығуы үрдісінің жағдайына дәстүрлі және құнарланған гирудотерапияның әсері анықталды. ПКС кезінде сілекейдегі еркін радикалды

			тотығуы үрдісінің жағдайына даралық дәстүрлі және құнарланған гирудотерапияның әсері ксенобиотикке сезімталдығына байланысты анықталды («Актуальные вопросы развития современной традиционной медицины» Сборник научных статей, тезисов VIII международной научно-практической конференции, 8-9 апреля – Шымкент: Типография «Әлем баспасы», 2022. – Б.28-33). Алғашқы рет постковидтық синдромды науқастардың дезинтоксикалық қызметіне даралық дәстүрлі және құнарланған гирудотерапияның әсерінін срекшеліктері сипатталды. Постковидтық синдромды науқастардың даралық дәстүрлі және құнарланған гирудотерапияның әсерінен қанның тромбоциттерді спонтанды агрегациясы, ЛАТ-АТЖ ИК,эндоуыттанудың индекснің белсенділіктері ағзаның ксенобиотикке сезімталдығына және дәрежесіне байланысты әртүрлі сандық мөлшерлерде өзгереді («Постковидті синдром, фармакогирудотерапия», Оқулық, Шымкент, 2023–168 бет;Общий курс гирудотерапии, авторлық куәлік № ҚР ӘМ «Ұлттық зияткерлік меншік институты» ШЖҚ РМК.-2021ж.) патентер «Способ лечения медицинской пиявкой пациентов с нейропсихологическими нарушениями при постковидном синдроме» по заявке №2023/0067 и «Способ определения лечебной персонализированной дозы медицинских пиявок при гирудотерапии» №2023/0893.1 (25.12.2023)
3	Дербестік принципі	Дербестік деңгейі: **1) жоғары;** 2) орташа; 3) төмен;	Жұмысты орындау барысында диссертант ғылыми зерттеуді ұйымдастырудың барлық кезеңдеріне, клиникалық материалдар жиынтығына. Заманауи деңгейде барлық жиналған материалдарға

Сканировано с CamScanner

		4) дербестілік жоқ.	статистикалық өңдеу жүргізілді, алынған нәтижелер айқындалып, тұжырымдар мен практикалық ұсыныстар жасалды.
4	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертацияның өзектілігін негіздеу: **1) негізделген;** 2) ішінара негізделген; 3) негізделмеген.	«Кіріспе» тарауы тақырыптың өзектілігін көрсетеді және зерттеудің мақсаты мен міндеттерін толықтай ашады. Алғашқы рет постковидтық синдроммен ауыратын науқастардың неврологиялық жағдайына және жүйке жүйесінің когнитивтік қызметі ағзаның ксенобиотикке сезімталдығына байланысты әр түрлі деңгейде өзгереді. Дәстүрлі және құнарланған гирудотерапияның әсері ағзаның сезімталдығына байланысты орын алды.
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды: **1) айқындайды;** 2) ішінара айқындайды; 3) айқындамайды.	Әдебиеттерге шолу зерттеліп отырған мәселе туралы заманауи идеяларды ұсынады, бұл диссертанттың зерттелетін мәселеге жеткілікті назар аударғанын, отандық және шетелдік әдебиеттерді талдаудағы кең қабілетін көрсетеді. Зерттеу сипатына сәйкес зерттелушілерді іріктемелік тобына сай саралау жақсы жоспарланған. Қолданылатын әдістер заманауи, қажетті және мәселелерді шешу үшін жеткілікті. Қорытындыда алынған нәтижелердің талдауы және алынған зерттеу деректерінің дәлелді талқылауы бар.
		4.3 Мақсаттары мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: **1) сәйкес келеді;** 2) ішінара сәйкес келеді; 3) сейкес келмейді.	Зерттеудің мақсаты мен міндеттерін орындау барысында диссертант диссертация тақырыбын толықтай ашады.
		4.4 Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық өзара байланысты: **1) толығымен байланысқан;** 2) ішінара өзара байланысқан; 3) байланыс жоқ.	Диссертацияда алынған нәтижелер ішкі логикалық бірлікке ие. Автор зерттеудің құрылымын ойластырған: кіріспе, әдебиеттік шолу, зерттеу жұмысының материалдары мен әдістемелері, зерттеу нәтижелері және қорытынды бөлімі атты диссертацияның барлық

Сканировано с CamScanner

			бөлімдері мен ережелері логикалық өзара байланысты. Жоғарыда айтылғандар жүргізілген зерттеулерден туындайтын ғылыми нәтижелер, тұжырымдар мен тәжірибелік ұсыныстар дәлелді және сенімді деуге толық негіз бар.
		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (принциптер, әдістер) белгілі шешімдермен салыстырғанда дәлелденген және бағаланған: **<u>1) сыни талдау бар;</u>** 2) ішінара талдау; 3) талдау өз пікірі емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген.	ПКС кезінде сілекейдегі еркін радикалды тотығуы үрдісінің жағдайына дәстүрлі және құнарланған гирудотерапияның әсері анықталды («Актуальные вопросы развития современной традиционной медицины» Сборник научных статей, тезисов VIII международной научно-практической конференции, 8-9 апреля – Шымкент: Типография «Әлем баспасы», 2022. – Б.28-33). Алғашқы рет постковидтық синдроммен ауыратын науқастардың дезинтоксикалық қызметіне дәстүрлі және құнарланған гирудотерапияның әсерінің ерекшеліктері сипатталды. Постковидтық постковидтық синдроммен ауыратын науқастардың құнарланған гирудотерапияның әсерінен қанның тромбоциттерді спонтанды агрегациясы, ЛАТ-АТЖ ИК, эндоуыттану әртүрлі кезеңде және дәрежеде өзгереді(«Постковидті синдром, фармакогирудотерапия», Оқулық, Шымкент, 2023–168 бет; Общий курс гирудотерапии, авторлық куәлік № ҚР ӘМ «Ұлттық зияткерлік меншік институты» ШЖҚ РМК.-2021ж.) патентер «Способ лечения медицинской пиявкой пациентов с нейропсихологическими нарушениями при постковидном синдроме» по заявке №2023/0067 и «Способ определения лечебной персонализированной дозы медицинских пиявок при гирудотерапии» №2023/0893.1 (25.12.2023)
5	Ғылыми	5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма?	Алғашқы рет постковидтық синдроммен ауыратын

	жаңашылдық принципі	**<u>1) толығымен жаңа;</u>** 2) ішінара жаңа (25%-75% жаңа); 3) жаңа емес (25%-дан аз жаңа).	науқастардың неврологиялық жағдайына және жүйке жүйесінің когнитивтік қызметі ағзаның ксенобиотикке сезімталдығына байланысты әр түрлі деңгейде өзгереді. Дәстүрлі және құнарланған гирудотерапияның әсері ағзаның сезімталдығына байланысты орын алды. (Фармация Казахстана.-2021.), (Archives of Clinical Infectious Diseases.– 2023.) Біріншілер қатарында, кешенді жағдайында, бір кезеңде ПКС пациентердің ксенобиотикке сезімталдығына байланысты қан тромбоциттерінің агрегациялық қасиеттеріне және липидтердің еркін радикалды тотығуы үрдісінің жағдайына дәстүрлі және құнарланған гирудотерапияның әсері анықталды.
		5.2 Диссертацияның тұжырымдары жаңа ма? **<u>1) толығымен жаңа;</u>** 2) ішінара жаңа (25%-75% жаңа); 3) жаңа емес (25%-дан аз жаңа).	Зерттеу нәтижесінде автор жеткілікті жаңалық дәрежесі бар тұжырымдар жасап отыр. Зерттеу нәтижелеріне сүйене отырып алынған авторлық құқық куәлігі, зерттеудің енгізу актілерінің жасалынуы диссертация тұжырымдарының жаңашылдығын көрсетеді.
		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген болып табылады: **<u>1) толығымен жаңа;</u>** 2) ішінара жаңа (25%-75% жаңа); 3) жаңа емес (25%-дан аз жаңа).	
6	Негізгі тұжырымдардың негізділігі	Барлық негізгі тұжырымдар ғылыми дәлелдерге <u>негізделген</u>/негізделмеген немесе жеткілікті түрде негізделген.	Алынған ғылыми нәтижелер мен тұжырымдар диссертациялық жұмыстың мақсаты мен міндеттеріне толық сәйкес келетін нақты және салмақты ғылыми дәлелдерге негізделген деп санауға мүмкіндік береді.
7	Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар	Әрбір қағидат бойынша келесі сұрақтарға жеке жауап беру қажет: 7.1 Жағдай дәлелденді ме? **<u>1) дәлелденген;</u>**	1. Постковидті синдромды пациентердің ксенобиотикке сезімталдығына байланысты (төзімді, сезімтал және өте сезімтал) неврологиялық жағдайы және жүйке жүйесінің когнитивтік қызметтеріне

Сканировано с CamScanner

		2) шамамен дәлелденген; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеген 7.2 Тривиалды ма? 1) иә; **2) жоқ** 7.3 Жаңа ма? **1) иә;** 2) жоқ 7.4 Қолдану деңгейі 1) тар; 2) орташа; **3) кең** 7.5 Мақалада дәлелденген бе? **1) иә;** 2) жоқ.	дәстүрлі және құнарланған гирудотерапияның әсерлерін салыстырғанда тиесінше әр түрлі деңгейде позитивті өзгеруге тап болды. 2. Постковидті синдромды пациентердің ксенобиотикке сезімталдығына байланысты сырқаттардың сілекейдегі липидтердің еркін радикалды тотығуы үрдісінің және антиоксидантты жүйенің (ЛЕРТ-АТЖ) интегралды коэффициентінің деңгейлерінің жағдайларының дәстүрлі және құнарланған гирудотерапияның әсерлерінен төмендеуі төзімді, сезімтал және өте сезімталды пациентерде әр түрлі мөлшерде орын алады. 3. Постковидті синдромды пациентердің ксенобиотикке сезімталдығына байланысты ауыз қуысының сұйығында уытты орта молекулалардан заласыздандыруын төмендеуі гирудотерапияның емдік дозасына және медициналық сүліктің түрлеріне тікелей байланысты орын алды. 4. Дәстүрлі және құнарланған гирудотерапияның фармакотерапиялық оңтайлы емдік қасиеттері сәйкес 10 және 5 реттік процедурадан кейін орын алды, яғни құнарланған гирудотерапияның емдік белсенділігі дәстүрлі гирудотерапиядан жоғары деңгейде болды. Дәстүрлі және құнарланған гирудотерапиялық емдік тобында үнемдеу деңгейі организмнің ксенобиотикке сезімталдығына байланысты әртүрлі деңгейде орын алады.
8	Дәйектілік принципі. Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдістемені таңдау – негізделген немесе әдістеме егжей-тегжейлі сипатталған **1) иә;** 2) жоқ.	Диссертация материалдары бойынша шет елдік және ҚР Білім және ғылым министрлігінің докторлық диссертацияға арналған 7 басылымдарда және Халықаралық ғылыми конференцияларда 20 еңбектері жарияланды. Диссертация жұмысы бойынша 25 ғылыми мақалалар және келесі оқулықтар мен

Сканировано с CamScanner

			монографиялар.
		8.2 Диссертациялық жұмыстың нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдана отырып, ғылыми зерттеулердің заманауи әдістері мен деректерді өңдеу және түсіндіру әдістерін қолдану арқылы алынды: **<u>1) иә;</u>** 2) жоқ.	
		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар мен заңдылықтар эксперименттік зерттеумен дәлелденді және расталды (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденді): **<u>1) иә;</u>** 2) жоқ.	Диссертацияның териялық тұжырымдары, негізгі ережелері, анықталған заңдылықтар мен қатынастар ретро-проспективті бақылаулық (обсервациондық) зерттеу дизайны бойынша негізделген және дәлелденген.
		8.4 Маңызды мәлімдемелер өзекті және шынайы ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен **<u>1) расталған;</u>** 2) ішінара расталған; 3) расталмаған.	Әрбір ғылыми мәлімдеме баспа басылымына сілтемемен негізделіп көрсетілген.
		8.5 Пайдаланылған әдебиет көздері әдеби шолу үшін **<u>жеткілікті</u>**/жеткіліксіз.	Диссертация кіріспе, әдебиеттерге шолу, зерттеу жұмысының материалдары мен әдістемелері, жеке зерттеу нәтижелері, қорытынды, тәжірибелік ұсыныстар, және қолданылған әдебиеттер, қосымшалар бөлімдерінен тұрады. Қолданылған әдебиеттер саны 161.
9	Практикалық құндылық принциптері	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: **<u>1) иә;</u>** 2) жоқ.	Ғылыми жұмыстың теориялық маңыздылығы күмән тудырмайды, оның нәтижелері оқу процессіне, атап айтқанда дәрістерде және аудиториялық сабақтарда қолданыла алады.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану	

Сканировано с CamScanner

		ықтимадығы **1) иә;** 2) жоқ.	
		9.3 Тәжірибеге арналған ұсыныстар жаңа ма? **1) толығымен жаңа;** 2) ішінара жаңа (25%-75% жаңа); 3) жаңа емес (25%-дан кем жаңа).	
10	Жазу және рәсімдеу сапасы	**Академиялық жазудың сапасы:** **1) жоғары;** 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Диссертациялық жұмыс мемлекеттік тілде жазылған. Диссертацияның ғылыми жаңалығы мен тәжірибелік маңыздылығына, сондай-ақ қорғауға ұсынылған қорытындыларға, ережелерге қатысты кемшіліктер анықталмағандықтан, зерттеудің өзектілігін, ғылыми жаңалығын және алынған нәтижелердің тәжірибелік маңыздылығын ескере отырып, Серикбаева Салтанат Жақсылыққызы **«COVID-19 короновирустық инфекциямен ауырғандардың танымдық бұзылыстарын гирудотерапиямен емдеуін негіздеу»** атты диссертациялық жұмысы аяқталған ғылыми жұмыс болып табылады, және 8D10110-«Медицина» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алу үшін диссертацияларға қойылатын талаптарға жан-жақты сай келеді.
11	Келесі ескертулер мен ұсыныстар айтылды.		1. Әдебиеттік шолу бөлімінде «Посткароновирустық инфекция» деген терминдер орын алған. Бұл қандай ұғым және оның мәні нені көрсетеді? 2. Қан тромбоциттерінің өздік агрегациясиясының индексін мәні нені айқындайды және бұл өрнекті кім енгізген? 3. Актовегинмен құнарланған дербес медициналық сүліктің әсері қай бағытта орын алды? 4. Орта уытты молекулалардың коюлануын не үшін

Сканировано с CamScanner

			анықтадыңыз?

философия докторы (PhD), қауымдастырылған профессор,
«Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан медицина университеті»
КеАҚ психиатрия және наркология курсымен неврология
кафедрасының жетекшісі, Ақтөбе қаласы, Қазақстан

Аяганов Динмухамед Нурныязович

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ «МАРАТ ОСПАНОВ АТЫНДАҒЫ БАТЫС ҚАЗАҚСТАН МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КОММЕРЦИЯЛЫҚ ЕМЕС АКЦИОНЕРЛІК ҚОҒАМЫ
ҚАДРЛАРДЫ ЕСЕПКЕ АЛУ БӨЛІМІ

РАСТАЙМЫН
КАДРЛАРДЫ ЕСЕПКЕ АЛУ БӨЛІМІНІҢ ИНСПЕКТОРЫ

Сканировано с CamScanner